

Täysistunto

Perjantai 23.10.2015 klo 13.09—13.31

5. Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus 2014

Kertomus K 7/2015 vp

Valiokunnan mietintö StVM 3/2015 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Maria Lohela: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsitelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 3/2015 vp.

Keskustelu

13.13 Tuula Haatainen sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta on antanut mietintönsä yksimielisenä kansaneläkevaltuutettujen toimintakertomuksesta 2014. Kansaneläkelaitoksesta annetun lain mukaanhan Kelan valtuutettujen tehtävänä on valvoa Kansaneläkelaitoksen hallintoa ja toimintaa, ja valtuutetut tuovat sitten raporttinsa aina eduskunnalle. Valiokunta korostaa, että on hyvä, että tietosisältöä on tässä raportissa kehitetty siihen suuntaan kuin aiemmissa mietinnöissä on edellytetty. Nyt on saatu parempi kuva toiminnasta.

Valiokunta myös korostaa, että sähköisen reseptin ja sähköisen potilastiedon arkiston toimivuutta ja kehittämistä olisi syytä jatkossa edelleen seurata valtuutettujen toimesta. Tämähän on iso muutos, joka vaikuttaa monella tapaa palvelujärjestelmään.

Valiokunta toteaa myös, että Kansaneläkelaitoksessa tehty hallinnonuudistus on keskeinen ja myös sitä tulisi seurata nyt sitten jatkossa. Kansaneläkelaitoksessa on nyt sitten kertomusvuonna saatu päätökseen kolme vuotta jatkunut Kohti uutta Kelaa -ohjelma, jolla on pyritty parantamaan palveluja ja lisätty myös toiminnan tehokkuutta. Kertomuksessa todetaan, että verkkoasioita onkin lisääntynyt ja nyt jo puolet hakemuksista on tehty verkkopalvelun kautta. Tätä voidaan pitää myönteisenä asiana, ja siihen suuntaan pitäisi edelleenkin kehittää toimivuutta. Valiokunta totesi myös, että hallinnon kehittämisen tulisi näkyä myös palvelujen parantumisessa ja siinä, että hakemusten läpimenoajat voivat pysyä kohtuullisina. Tämä on haasteellista varsinkin nyt, kun on taloudellisesti vaikeat ajat ja hakemusten määrä todennäköisesti lisääntyy ja on jo lisääntynyt.

Taloudelliset säästöpainet ovat vaikuttaneet myös Kansaneläkelaitoksen toimintaan sekä toimintamenojen että etuuksien leikkausten kautta. Valiokunta korostaa, että matkakorvausten osalta tämä omavastuun lisääminen korostaa sitä tarvetta, että voidaan kehittää matkojen yhdistelyä ja saada sitä kautta kuitenkin palveluja säilytettyä.

Valiokunta otti esille myös tutkimustoiminnan. Tämä yleinen tutkimuslaitosten voimavarojen vähentäminen näkyy myös Kelan tutkimustoiminnassa, ja valiokunta korostaakin, että päätösten vaikutuksia koskevan ajantasaisen tutkimustiedon saatavuudesta pidetään kuitenkin huolta. Valiokunta totesi myös, että henkilöstön hyvinvointi ja sairauspoissaolot

Pöytäkirjan asiakohta PTK 56/2015 vp

ja työolobarometri ovat kutakuinkin olleet hyvällä tasolla, mutta korostettiin, että tässä hallinnonuudistuksen ja näitten säästöjen keskellä on syytä myös työhyvinvointiasioihin kiinnittää huomiota.

Erityisesti se, kun uusia, muun muassa toimeentulotukeen liittyviä, tehtäviä aletaan toteuttaa nyt siis Kelassa, edellyttää henkilöstölle suunnattavaa laajaa tiedottamista ja myös tämän toiminnan huolellista suunnittelua. Valiokunta myös totesi, että verkkoasioinnin lisääntymisestä vapautuvia henkilöstövoimavaroja pitäisi voida käyttää sitten uusien tehtävien edellyttämän osaamisen kehittämiseen ja myös asiakkaiden neuvontaan ja henkilökohtaiseen palveluun.

Valtuutetut ovat kertomuksessaan käsitelleet myös syrjäytymisvaarassa olevia nuoria koskevaa Kansaneläkelaitoksen tietojenanto-oikeutta eri viranomaisille, ja valtuutetut ovat tehneet tähän esityksen lainsäädännön täydentämiseksi. Valiokunta keskusteli tästä ja piti tärkeänä, että hallitus arvioi näitä tehtyjä ehdotuksia huolellisesti ja antaa sitten myös eduskunnalle lainsäädännön tarvittaessa lainsäädännön muuttamiseksi.

Mutta näillä sanoilla valiokunta siis yksimielisesti on hyväksynyt tämän kannanoton kertomukseen. — Kiitos.

13.18 Arja Juvonen ps: Puhemies! Käsittelyssä on Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus 2014. Sosiaali- ja terveysvaliokunta käsitellessään kertomusta on havainnut, että kertomuksen tietosisältöä on kehitetty valiokunnan aiemmissa mietinnöissä esitettyyn suuntaan, ja tämä on myönteistä erityisesti liitteistä saatavien yksityiskohtaisten talous- ja toimintatietojen osalta. Valiokunta on pitänyt myönteisenä myös sitä, että Kelan toimintakertomuksessa on kuvattu toimintaa myös kestävän kehityksen näkökulmasta. Sähköisen reseptin ja potilastiedon arkiston toimivuutta ja kehittämistä käsitelimme myös ja totesimme, että edelleen seurantaa on hyvä suorittaa jatkossakin, kuten myös sen osalta, miten valtuutettujen käsittelemät asiat etenevät Kelan toiminnassa.

Verkkoasiointi on jatkuvasti lisääntynyt Kansaneläkelaitoksella, ja viime vuonna jo yli puolet hakemuksista tehtiin verkkopalvelun kautta. Tämä on myönteistä asiakkaiden kannalta. Se helpottaa kansalaisten yhteydenottoja ja toimintamahdollisuuksia.

Kansaneläkelaitoksen aluehallinto lakkautettiin ja 24 vakuutuspiiristä siirryttiin 5 vakuutuspiiriin. Tämä uusi organisaatio astuu käyttöön ensi vuoden alussa. Kehittäminen toki jatkuu Kelan toiminnassa, että kuinka sitten kaikki palaset loksahtavat paikoilleen.

Asiakastyytyväisyyttä tulee turvata jatkossakin, ja sen kehittäminen on yksi tärkeä asia joka saralla, ja tulee pyrkiä aina vain sitten parempaan.

Syrjäytymisvaarassa olevia nuoria koskevaa Kansaneläkelaitoksen tietojenanto-oikeutta eri viranomaisille käsitelimme myös. Siitä tosiaan keskustelimme ja näemme ja pidämme tärkeänä, että hallitus arvioi tehtyjä ehdotuksia huolellisesti ja antaa eduskunnalle tarvittaessa esityksen lainsäädännön muuttamisesta.

13.21 Hannakaisa Heikkinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Talouden säästöpaineeet ovat vaikuttaneet myös Kelan toimintaan sekä toimintamenojen että etuuksien leikkauksien kautta. Siksi me sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenet kiinnitimme mietinnössämme huomiota siihen, että esimerkiksi Kelan korvaamien taksimatkojen yhdistelyä on kehitettävä edelleen. Nyt monissa paikoissa tehottomasti järjestetty maakuntien taksiralli nielee valtavasti rahaa, jolla ei vielä hoideta ketään. Kela korvasi taksimatkoja 175 miljoonalla eurolla viime vuonna. Kyytien yhdistämisestä on tehty kokeiluja eri puolilla Suomea ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 56/2015 vp

niillä on todella saatu 10 miljoonan säästöt. Ne säästöt eivät ole poissa kenenkään hyvinvoinnista. Eniten ikäihmiset ja myös yhteiskunta hyötyisivät siitä, että samassa kyydissä on useampi henkilö ja että samalla lääkärireissulla saa vaikka käydä hoitamassa muita asioita: kaupassa, kahvilla, virkistäytymässä, jossakin harrastuksessa. Meillä Pohjois-Savossa selvitetään myös mahdollisuutta ottaa joukkoliikenneautot mukaan suorakorvausmenettelystä. Kannustan hallitusta uusien ratkaisujen selvittämiseen tässäkin asiassa yhdessä kuntien ja Suomen Taksiliiton kanssa.

Arvoisa puhemies! Kelan valtuutetut ovat toimintakertomuksessaan käsitelleet myös syrjäytymisvaarassa olevia nuoria koskevaa Kelan tiedonanto-oikeutta eri viranomaisille ja tehneet ehdotuksia lainsäädännön täydentämisestä. Ehdotuksen mukaan Kelalle olisi säädettävä velvollisuus antaa oma-aloitteisesti hallussaan oleva tieto 15—28-vuotiaista tulottomista asumistuen saajista te-toimistolle sekä kunnan sosiaalihuollon ja etsivän nuorisotyön tehtäviä hoitaville viranomaisille. Suomessa on 50 000 työvoiman ja opiskelun ulkopuolista 15—28-vuotiasta nuorta. Heistä yli 30 000 nuorella on erityisen kriittinen tilanne, koska he eivät ole rekisteröityneet edes työttömiksi työnhakijoiksi. Siksi he eivät ole myöskään työttömyysetuuksien piirissä. Juuri näistä nuorista tässä Kelan tiedonantovelvoitteessa on kyse. Syrjäytymisriski on selvitysten mukaan merkittävää näillä ilman tuloja olevilla nuorilla asumistuen hakijoilla. Kun heidän tietonsa joka tapauksessa ovat yhdellä viranomaisella, olisi vain tervettä järkeä, että tämä taho saisi luovuttaa tiedon eteenpäin niille toimijoille, jotka voivat tehdä asian eteen jotakin.

Tämä pieni lakimuutos vähentäisi erityisesti inhimillistä kärsimystä, joka syrjäytymisestä seuraa, mutta myös säästäisi yhteiskunnan kuluja. Yhden nuorena pysyvästi syrjäytyneen henkilön hinta yhteiskunnalle on huima, kutakuinkin laskennallisesti 1,2 miljoonaa euroa koko elämän ajalta. Syrjäytyneet nuoret ovat sairaampia kuin muut ikätoverinsa, ja he käyttävät muita enemmän lääkkeitä ja terveyspalveluita. Terveystien ja hyvinvoinnin laitoksen ja Nuorisotutkimusverkoston raportista selviää, että syrjäytyneiden nuorten terveyspalveluiden kokonaiskustannukset nousevat jopa seitsemänkertaisiksi ja lääkekustannukset jopa kymmenkertaisiksi verrattuna nuoriin, jotka eivät ole syrjäytymisvaarassa.

Me sosiaali- ja terveysvaliokunnassa pidämme tärkeänä, että hallitus arvioi tiedonantovelvoitetta koskevia ehdotuksia huolellisesti ja antaa eduskunnalle tarvittaessa esityksen lainsäädännön muuttamisesta.

13.25 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Nostan esille kaksi tärkeää asiaa. Itse asiassa, vaikka tämä Kelan valtuutettujen toimintakertomus katsoo menneeseen, niin on hyvä katsoa tässä kohtaa myös jo tulevaan, ja asia on nostettu esille myös tässä valiokunnan mietinnössä.

Toinen on toimeentulotuen siirto Kelalle. Pidän erityisenä kriittisenä menestystekijänä siirron onnistumiselle sitä, että saadaan osaamispääomaa kunnilta siirtymään Kelaan. Tiedän, että tämä asia ei ole itsestäänselvyys. Siellä on pitkiä asiakassuhteita, yhteistyösuhteita etuuskäsittelijöiden ja sosiaalityöntekijöiden välillä, ja jos kaikki tämä hiljainen tieto, jota kunnilla ja kuntien työntekijöillä tällä hetkellä on olemassa, häviää, pidän sitä ratkaisevana menetyksenä. Siksi toivon, että Kela arvioisi, mikä on tällainen kriittinen osaamismassa, joka pitäisi pystyä siirtämään kunnilta Kelalle ihmisten muodossa, kun toimeentulokisäsiirtoa tehdään. Tästä ei voi puhua riittävästi, eikä myöskään siitä, että Kelan on ope-
teltava aivan uudenlaista palveluohjausta toimeentulotuen siirtyessä sinne.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 56/2015 vp

Tässä hyvä esimerkki on nuorisolakiin tehtävä muutos, jossa Kelassa siis nousee esille hälytysmerkki syrjäytyvästä nuoresta. Mutta jos meidän lainsäädäntömme estää tarttumasta ja puuttumasta ja viemästä asiaa eteenpäin, niin niin ei voi olla. Tässä on hallitukselle nyt hyvä esimerkki hyvästä normin purusta, jossa siis täysin tulottomien tai asumistukea saavien osalta asia voidaan nostaa esille. Varsinkin kun nyt etsivä nuorisotyö on säästöjen kohteena, niin näitä muita keinoja pitää löytää.

13.27 Sari Sarkomaa kok: Arvoisa puhemies! Kiitos arvoisalle sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtajalle mietinnön esittämisestä. Huomiona totean, että oli hyvä, että nyt viimeisin Kelan valtuutettujen kertomus jotakuinkin vastasi siihen toiveeseen, mitä eduskunnalla on, eli sen kertomuksen informatiivisuutta on lisätty.

Yksi asia, joka vielä jäi ikään kuin kehittämisen paikaksi, on se, millä tavalla ne asiat etenevät, mitä valtuutetut ovat ottaneet esille, ja sitä uusien valtuutettujen on katsottava. Mutta totean, että ne lainsäädäntöhankkeet, jotka Kelan valtuutetut nostavat esille, viedään sitten Kelan toimesta lainsäädäntökehittämissalkussa sosiaali- ja terveysministeriöön, aivan kuten edellä puhunut edustaja totesi. Se on sitten hallituksen tehtävä tarkkaan katsoa, ja on tärkeää, että valtuutetut myöskin sen perään tarkkaan katsovat.

Totean vielä, että Kelassa on tehty mittava hallinnon uudistus. Aluehallinto on lakkautettu 26 vakuutuspiiristä, siirrytty 5 vakuutuspiiriin ja näin valmistauduttu myös sote-uudistukseen. Erittäin tärkeää on, että nyt seurataan, millä tavalla tämä mittava uudistus tuloutuu sitten asiakkaiden palveluiksi, ja on tärkeää todeta, että vaikka hallintoa kevennetään, niin niitä palveluita, jotka ovat lähellä ihmisiä, on tarkoitus parantaa. Se on tärkeää, että Kela on jokaisen suomalaisen saavutettavissa.

Totean myöskin, että Kansaneläkelaitos on toteuttanut kohdallensa tulevat toimenosäästöt jotakuinkin melkein vielä etuajassa. On tärkeää katsoa, että Kela kantaa vastuunsa taloustalkoista, mutta riittävien voimavarojen turvaaminen on tärkeää. Kiitos kyllä vielä Kelan henkilöstölle siitä, että vaikka uusia tehtäviä on tullut, organisaatiouudistus on tehty ja taloutta tasapainotettu, niin etuuksien käsittelystä ollaan selvitty kunnialla, ja se on hieno asia. Myöskin nuo henkilöstötyytyväisyysnumerot ovat säilyneet hyvinä.

Ihan lopuksi, arvoisa puhemies, totean, että olemme nähneet näinä päivinä, kuinka tärkeää on se, että on riittävästi tutkimustoimintaa, jotta tutkittu tieto on perusteena lainsäädännölle. Siinä mielessä Kelan tutkimusyksikön ylläpitäminen ja riittävät voimavarat ovat tärkeitä laadukkaalle lainsäädännölle.

13.29 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajakollegat! Tässä Kelan toimintakertomuksessa on Kelan tutkimustyön keskeisiä tuloksia viime vuodelta. Yhden näistä mukaan työkyvyn heikkenemistä ennakoivat korkeampi ikä, naissukupuoli, vähäinen koulutus, pienet tulot, sairaudet ja oireilu sekä tunnetut elämäntapariskit. Työn riskitekijöistä esiin nousivat muun muassa vuorotyö, ruumiillinen työ, osa-aikaisuus ja aikaisemmat työttömyysjaksot. Myös puutteelliset työn hallinnan ja oikeudenmukaisuuden kokemukset sekä aikaisemmat sairauspoissaolot ennakoivat työkyvyttömyyttä samoin kuin kuormittavat elämäntilanteet, tyytymättömyys ja vihamielisyys.

Itä- ja Pohjois-Suomi ovat maantieteellisesti suuren riskin alueita, ja kuntoutuksesta näyttivät parhaiten hyötyvän henkilöt, joilla oli jokin perussairaus ja mielialaoireita ja jotka tiedostivat terveysongelmansa. Toivonkin, että sote-uudistuksessa kuntoutus otetaan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 56/2015 vp

uudistuksen ytimeen. Kuntoutuminen työhön on suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan ydinkysymyksiä ja erittäin tärkeä investointi tulevaisuuteen.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 7/2015 vp johdosta.